

Foaia Școlară

Revistă pedagogică-culturală

Organ oficial al revizoratului școlar de Bihor.

CUPRINSUL:

Religie și caracter	<i>George Bota</i>
Adolphe Ferrière și Educația	
— Constructivă	<i>Dr. Eug. Speranța</i>
Cultură și pedagogie	<i>Oros Gavril</i>
Noii proiect de statute ale Asoc. inv. din Bihor	* * *
Partea oficială	* * *
Registe	* * *

Redacția și Administrația:
Oradea, Revizoratul școlar.

Foaia Școlară

Revistă pedagogică-culturală

Organ oficial al revizoratului școlar de Bihor.

Religie și caracter.

3. Umilință și supunere.

Răspunzând educatoarei americane Mrs. Stetson, care critică importanța supunerii, arătând că ea este dăunătoare caracterului, Foerster spune: „Dacă Mrs. ar avea dreptate, voințele și caracterele ar fi trebuit repede să crească începând din secolul al XVIII. Căci rigoarea supunerii nu a încetat de atunci de a scădea la toate etățile și la toate clasele. Și educația evului mediu a dat naștere la oameni plini de caracter, de voință și originalitate. Eroii renașterii sunt și ei produsul acestei educații. Și individualismul dizolvant nu a adus în toate privințele, decât o epocă de decadentă. În țările de nord rigorile educației protestante au făcut, fără îndoială, să răsară generații puternice. Cine ar putea spune că marile epoci de supunere, au fost secole lipsite de personalități independente și de voințe energice? Ar putea cineva să nu vadă că tocmai în epocile „de lumină” și de individualism, caracterele se moleșesc și se dezagreghează? Suntem noi, începând cu secolul al XVIII mai bogați în oameni cari știu ce vor? Desigur că nu.”) Glasul lui Foerster se ridică tocmai în vremea celui mai exclusiv cult al libertății, care este școala celei mai mari slăbiciuni și care îl desvață pe individ de orice rezistență. Se înțelege că n'ar mai putea găsi nimeni azi, vorbind de pedagogi adânci cunoscători, cari să nu recunoască în instincte izvorul cel mai bogat de energie. Dar mulți au crezut că acest izvor, lăsat în voia sa capricioasă, va da rezultate frumoase. S-au înșelat însă, căci satisfacerea fără stăpânire îl leagă

) F. W. Foerster — L'école et le caractère — Neuchâtel — Delachaux 1914 pag. 168.

pe individ tot mai mult de mediul încunjurător. Cei mai moderați și mai fini observatori au găsit ca pentru a nu seca acest izvor de energie, nu trebuie nici să înăbușim instinctele, dar nici să le dăm frâu liber, ci să le canalizăm, să le îndrumăm. Chiar forțele naturii nu pot produce efecte folositoare decât dacă sunt *cuplate* cu dibăcie.

În lucrarea sa „La formation des caractères¹⁾” Ch. Fliessinger are un capitol intitulat „Umilința spiritelor superioare” și citează pe Joseph de Maistre de o umilință sinceră; de asemenea Richard Wagner care nu se îmbăta niciodată de succese nici de aplauzele mulțimei. Cu alte cuvinte, ceace la alții găsea frâu liber, la aceștia totul era supus personalității lor puternice. Căci supunerea psihologică, izvorâtă din adâncul ființei noastre sau mai bine legată de personalitate, după cum am văzut, duce la libertate, pe desleagă tot mai mult de complexul de lanțuri ce ne țin ferecați de lume.

„Nu se poate spune ca în epoca noastră supunerea este socotită în loc de onoare. Cel puțin în țările noastre protestante se crede că individul are datoria să-și ordoneze singur purtarea, suportând consecințele fericite sau nefericite ale independenței sale”. Și ceva mai departe. „Dar supunerea este desigur pentru multe suflete o trebuință adâncă pe care noi trebuie să ne silim a o înțelege”.²⁾ „Lăsând la o parte chiar părerea foersteriană a supunerii personalității, se poate constata că chiar supunerea cuiva din afară de noi poate fi folositoare. Fiecare dintre noi știe din experiență, că sunt momente în care este mai bine să te supui sfaturilor altuia decât propriilor tale impulsioni. Incapacitatea de a lua hotărâre este unul din simptomele cele mai dese ale oboseții nervoase. Un prieten care vede mai de sus mizeria noastră va judeca mai sănătos decât noi. În multe cazuri nu putem face nimic mai bine decât să urmăm sfaturile soției, doctorului sau pe alte tovarășului. Dincolo de aceste regiuni inferioare ale interesului și ale prudenței, multe alte motive ne îndreaptă spre supunere; sunt emoțiile de ordin spiritual despre care am vorbit adesea. Supunerea poate naște din duioșia inimii, din uitarea de sine în mâinile lui Dumnezeu, care caracterizează religia. Salvarea este în această uitare: o simțim așa de bine, încât o astfel de atitudine ne apare de dorit prin ea însăși”.³⁾ Se poate vedea din afirma-

¹⁾ Ch. Fliessinger — La formation des caractères — Paris — Perrin 1914 — pag. 232.

²⁾ W. James — op. cit. 263.

³⁾ Ibid — 264.

ționile de mai sus că tocmai uitarea de sine a fost considerată ca primejdioasă caracterului. Fără să insistăm prea mult asupra acestei părți, spunem în treacăt că uitarea de sine este o atitudine care nu este dată decât sufletelor superioare: ea este mijlocul de înălțare din egoismul strimt; să se vadă în această privință uitarea de sine în fața operii de artă și care uitare de sine este singura moralitate care poate fi cerută artei.

Dar când ne gândim că supunerea religiosului este o supunere vie, din adâncul sufletului, iar nu impusă ca un jug greu din afară, lucrurile pledează cu toată puterea pentru supunere. Omul social, chiar cu cea mai puternică personalitate trebuie, ca în marginile socialității, să aculțe și el de ceva. Supraomul lui Nietzsche este o construcție, o ipoteză nerealizabilă, dar care poate fi înlocuit în realitate, cu mult succes și cu folos chiar pentru individ printr-o personalitate puternică, conducătoare. Căci după cum arată Foerster, o libertate absolută este o imposibilitate, numai o libertate în marginile legii poate fi realizată. Omul care nu se simte liber în legile sociale este un nenorocit și pentru sine și pentru societate.

Copilul trebuie dar să se deprindă cu supunerea. În sentimentul religios copilul va găsi cui să se supună; se va supune unei imagini superioare, vecinic prezente; sau se va supune în ultimă analiză sie însuși, adâncului său sufletelesc. „Religia naște din sentimentul de dependență în care se găsesc toți oamenii față de natură și de o ființă superioară, așezată în vârful tuturor ființelor; fără acest sentiment de *umilință*, care este trăsătura fundamentală a oricarei pielăși, orice învățământ, orice predică va fi zadarnică atât metafizicește cât și moralicește.”¹⁾ E vorba de o dependență plăcută; ne supunem unei ființe superioare. „În inima ființei noastre noi simțim o rudenie ascunsă cu această putere din care depindem. Noi suntem liberi, independența noastră și sentimentul nostru în fața universului este un amestec de orgoliu și de *umilință*, de bucurie și de *resemnare*.”²⁾ Supunerea unei ființe superioare și mai cu seamă neimpusă ca ceva despotice din afară, ci pornită din interior spre exterior, atitudine psihică prin care noi ne simțim liberi. „Esența creștinismului constă nu în a menține sufletul supus legii, ci în a lucra asupra lui din interior, asupra dispozițiilor de libertate, adânci și în a merge din interior spre exterior.”³⁾ Cu un cuvânt supunerea înțeleasă în felul acesta este o supunere psihologică și care pragmatic privită, nu poate aduce

¹⁾ A. Pinloche op. cit. pag. 312.

²⁾ F. Max Müller op. cit. pag. 3.

³⁾ Foerster op. cit. 182.

decât folos personalității omenesti. Căci cine nu vede în această supunere la ceva superior, ce se găsește, se confundă chiar cu sufletul copilului, sămânța supunerii de sine, *stăpânirii de sine*? Curentele nervoase inhibitorii ale acestei supunerii sunt condițiile fiziologice ale unei voințe stăpână pe ea însăși. Copilul va căpăta un stăpân vecinic prezent în această imagine, care este a sa; un stăpân concret, *actual* și perfect, de care putem fi mai siguri decât de supraveghierea despotică, sau oricât de amănunțită care ar fi făcută de cineva din afara noastră. Disciplina va avea în acest stăpân psihic, ajutorul cel mai eficace.

Umilința, care colorează oarecum această alitudine de supunere, când nu este hipocrizie, ci o umilință sinceră, capabilă să înfrânzeze orgliul; care să ne facă modești în anume momente, această umilință nu omoară nici voința, nici demnitatea. Este foarte aproape de modestia lui „dubito“ a filozofului cuminte. O umilință cu tendință exagerată a reducerii cât mai mult a persoanei noastre este tot atât de vătămătoare ca și o îngâmfare care ne-ar duce către deșertăciune și diluarea persoanei noastre. Privită cu ochi de psiholog iar nu de privitor abstract, umilința își are și ea nuanțele sale ca și frica; sunt stări psihice de umilință care nu numai că nu ne șterg personalitatea, dar îi dau parfumul înțeleptului adevărat. Umilința religioasă nu duce la servilism, la lingușire, la renunțare cu totul de sinc. E drept că istoria ne poate da multe exemple de renunțare complectă de sine, de suflete trândave, dar să nu se uile că noi privim religia sub fața ei educativă și că educația are grijă a armoniza diferitele tendințe sufletești. Adolescentul mai cu seamă, fiind în epoca cea mai critică sufletească, suferă mai totdeauna de o hipertrofie a persoanei sale, ceace este tot atât de primejdios ca și o umilință exagerată; tot o ștergere, o diluare a voinței înscamnă și una și alta. Umilința în această vârstă este frâul puternic de care are nevoie tânărul spre a merge încet, treptat, spre o personalitate adevărată iar nu spre o personalitate aparentă, rezultat al unei umflări orgolioase.

Umlința față de Dumnezeu ne face să ne aruncăm ochii asupra noastră înșine și să ne dăm justa noastră valoare. Umilința sinceră se naște prin comparare de valori; iar în cazul acesta oricât ar fi ea de curată, închide totuși puțină suferință, care în umilința religioasă devine mai subtilă, oarecum filozofică. E un sentiment isvorât din micimea noastră în fața supranaturalului. Ceace produce durere în umilință, este conștiința neputinței noastre de a ne egala cu celalalt termen de comparație.

Și durerea este cu atât mai mare cu cât ne așteptăm ca alții să fie egali cu noi. Îndată însă ce avem în față valori covârșitoare, personalități puternice, talente sau inteligențe scilicitoare, umilința se limpezește tot mai mult de orice durere. Astfel se explică entuziasmul și nu depresiunea pe care ne-o stârnesc eroii pe lângă care ne simțim totuși atât de umili.

Cu atât mai mult în fața perfecțiunii divine, cu care nici nu gândim să ne măsurăm puterile, umilința nu ne produce nici o durere; ea ne face a ne supune legii divine, supunere care în ultimă analiză am văzut că se reduce la supunerea de sine.

Umlința și supunerea religioasă, prin procesul lor psihic adânc, prin nuanța specială superioară rezultată din comparare cu valori neegale, fiind însăși conștiința unei dependențe de ceva superior, produc deprinderi nervoase și psihice care dau personalității două elemente, pe lângă conștiința morală: *înțelepciunea modestiei și stăpânirea de sine*, două elemente constitutive ale caracterului.

4. Curățenie și ideal.

Prin curățenie sufletească, dacă ne-am exprima în limbajul psihologiei lui James, am înțelege prezența cât mai multor sentimente fine, între cari știm că intră și sentimentul religios. Prezența vecinică în sufletul nostru a unei imagini atot văzătoare și scrutătoare, ne face să fim cu băgare de seamă nu numai la faptele noastre, ci și la sentimentele și gândurile noastre. Căci dacă în fața oamenilor te poți prezenta cu masca hipocriziei, fără ca ei să poată măcar bănuși câtă urățenie de suflet se ascunde în dosul acestei măști, masca nu mai poate nimic în fața lui Dumnezeu. El vede totul, până și umbra gândului tău. Câtă muștrare de cuget pe adevăratul religios, nu pentru fapta, la care poate nici nu a ajuns, ci numai pentru că a îndrăznit să gândească la ea! Faptele și gândurile religiosului sincer vor fi curate, căci are cine să le controleze: imaginea divină este ca o substanță de limpezire.

Cea mai mare necurățenie sufletească este răutatea și pe care religiosul caută ș'o înlăturare. Grija de a ne ține sufletul curat ne ridică din îngustimea egoismului, ne face să trecem peste marginile strimte ale fizicului nostru, ceace nu înseamnă decât creșterea sufletului omenesc. Acaastă deprindere de a trăi mai departe de marginile fizicului, este prima condiție a idealismului de mai târziu. Fără să mai discutăm valoarea idealului pentru societate să vedem cum se plămduiesc idealurile în sufletul individului.

Din tot ceace ne-au putut da până acuma filozofii și psicho-

logii în privința noțiunii de timp, se pare că ceea ce numim noi timp nu este decât o iluzie. După cum atunci când ești purtat cu trăsura, tren sau alt vehicul, și se pare că totul fuge în urma ta, tot astfel ni se pare că trece timpul. Fenomenele sufletești se perindă unul după altul, fără nici o bară de demarcație între ele, decât atât cât pare că ne oprește atenția. Această călătorie a sufletului, această vecinică și variată schimbare, ne lasă iluzia că ceva trece în afară de noi. Cu alte cuvinte, obiectivăm în afara noastră, ceea ce în realitate se petrece în interiorul nostru când zicem: trece timpul. De fapt trecem noi, trec fenomenele sufletești, e o dără lăsată în urma noastră și pe care o numim timp. Acest timp psihologic este când mai iute¹ când prea încet, după cum fenomenele care îi dau naștere se perindă mai variate sau mai repede. Monotonia fenomenelor îți lasă iluzia unui timp încet; distracția, activitatea interesantă te face să crezi că trece repede. Pentru cei activi, viața este mai repede; pentru cei trândavi ea este mai domolă, timpul lor aproape stă pe loc.

Unii trăim intensiv, alții extensiv; unii trăim într'un an matematic, cât trăesc alții în zece ani. Unii dintre noi avem și o putere de proiecție în viitor, care putere depinde de bogăția psihică, de starea actuală și de deprinderile fizio-psichice ale individului. Vom vedea că sentimentul religios joacă un rol covârșitor în această proiectare.

Prin puterea de proiectare în trecut omul trăște câteva secole eșind din strimtoarea eului prezent. Tocmai în această putere de eșire din sine se poate vedea originea libertății omenești. Dar dacă în trecut e ușor de trăit, căci te ajută povestea omenirii și memoria, cu mult mai greu este să trăești în viitor. A trăi în viitor este o atitudine psihică pe care legile științei de până acum nu au putut să o formuleze. În această putere sufletească de a-ți croi planuri anticipate, perspective în viitor, stă secretul întreg al idealismului.

Imaginația creatoare însă își face toate planurile cu elemente găsite în suflet, cu materialul de reprezentări cum ar spune un herbartian. Orice creație a imaginației presupune dar două elemente: *material brut*, pe care îl furnizează experiența individului; *puterea de creare* pe care i-o pune la dispoziție mintea sa. Idealul nu este nici el altceva decât un plan care izvorește din sufletul nostru¹).

¹) Vezi. C. Rădulescu Motru „Puterea sufletească” pag. 319 ed. St. filozofice 1908

Trecutul individului, obiceiul de a lucra a sistemului său nervos, de a se combina procesele sale psihice, bogăția de reprezentare, de asociere, de sentimente, de imagini și mai cu seamă calitatea acestora, acestea toate formează materialul brut din care imaginația creatoare va făuri planurile sale pentru viitor, *idealurile*. Dacă sufletul este sărac de fenomene psihice, dacă nu a fost o viață psihică ci mai mult vegetativ-biologică, atunci lipsește ștufa din care să se făurească idealul. Viața în viitor nu va fi decât cel mult repetarea vieții trăite; trecut, prezent, viitor, toate se confundă. Numai sufletele bogate, puternice, pot proiecta în viitor lumina lor.

Dar mai intervine și calitatea fenomenelor psihice, direcția lor. Dintr'un suflet oricât de bogat, dintr'o viață oricât de intensivă, poate izvorî un ideal întunecat, sau mai puțin luminos, după cum a fost și sufletul. Dintr'o viață plină de suferințe, sau de răutate, nu vor putea eși decât idealuri cu acelaș culorit. Ce ideal poate concepe unul care a văzut o viață întreagă numai sânge? Ce ideal poate concepe un hoț?

Trecutul, numai cu excepții surprinzătoare, intră ca element determinant în conceperea idealurilor. Pe acest trecut al individului, pe calitatea fenomenelor sale psihice, educația este cea mai mare parte stăpână. Părinții și pedagogul vor ști să determine felul și cantitatea proceselor psihice; ei vor făuri copilului materia brută din care imaginația creatoare a sa, mai târziu adult, își va forma planuri ¹⁾

Sentimentul religios, priu tendința sa de purificare și prin speranța ce sădește, este un puternic și determinant element pentru pregătirea unui material brut al idealului. Copilul absorbe inconștient, din jurul său și bune și rele

„Copilului îi vine greu să direcționeze dispoziția imaginilor lui mintale, aproape tot din aceleași motive cari îl făceau să nu-și poată stăpâni mișcările.” ²⁾

E drept că toată viața copilului este un curent de imagini pe care el le împreună fie la întâmplare sub imobilul sugestiilor din afară, fie mai ales după stările sale efective. Aceste modificări însă nu rămân fără urme în pătura nervoasă și poate ar fi un bine ca micul creier, în plină formație, să aibă câteva imagini centrale drept călăuză. Printre aceste imagini, cea a unei ființe divine, a

¹⁾ Vezi G. Bota. Puncte de vedere ed. tip. românească 1923. Oradea.

²⁾ E. A. Kirkpatrick Bazele studiului copilului trad. Simion - Steinberg Buc. 1915.

unui Crist, Moise, Mohamet, sau altul, va juca un rol însemnat în stabilirea curentelor nervoase, în direcții moralizatoare; ele vor fi centre de concentrare și de sistematizare ale imaginilor, dând astfel schițe pentru eventualele idealuri. Numai deprinzând pe copil să privească la un model, îi vom canaliza psihicul și chiar sistemul nervos. Nu s'ar putea spune că cu aceasta am omorî originalitatea copilului și libertatea lui de creare. Să nu se uite că cele mai mari genii creatoare au nevoie de un model de inspirație și că cu atât mai necesar este un model pentru făurirea idealului. Mai ales azi, când la fiecare pas societatea deschide copilului atâtea perspective prăpăstioase de imaginație, azi copilul mai mult ca oricând are nevoie de câteva imagini călăuze, bine sădite în mintea sa spre a-l putea conduce prin haosul de momeli al lumii.

Dacă la copil nu putem vorbi de voință, ci numai de germenii ei, nu trebuie să trecem cu vederea concluzia psihologiei funcționale că voința își găsește condiția sa fundamentală în urmele nervoase lăsate de activitatea anterioară. ¹⁾ Imaginea divină, profund legată de ființa copilului, are puterea de a-l sugestia; sau mai precis, copilul se autosugestionează, căci imaginea este cu totul subiectivă. Iar sugestia, spre deosebire de actul voluntar nu obosește, căci nu provoacă prea mare tensiune. Dupăcum la predarea lecției nu putem face apel la atenția voluntară ci la cea involuntară, și numai treptat să-l deprindem a face și eforturi personale, tot astfel nu putem pretinde copilului nici un fel de tensiune prea puternică; el nu are nici forță, nici deprindere,

„Lucrul sugestiei se îndeplinește în subconștient și nu are nimic a face cu conștientul care prezidează voința. S'ar putea spune că sugestia este o formă de voință, dar voință subconștientă”²⁾ Se formează astfel tendințe cari prin repetare devin organice și dau și energie și direcție fizic-psihicului. Imaginea divină va deprinde pe copil să-și îndrepte activitatea sa spre idealism; fără voia lui, va fi ridicat într'o lume alta decât cea de toate zilele. Mai târziu voința sa de om mare va găsi calea nervoasă bătută și nu va ezita prea mult să lucreze în această direcție.

5, Sacrificiul și iubire.

Sacrificiul, pe lângă multele alte elemente psihice, presupune și o doză cât de mică de fatalism; iar fatalismul după cele

¹⁾ Vezi — Larguier des Bancels — Introduction à la psychologie — Paris Payot 1921.

²⁾ C. Baudouin — Suggestion et Autosuggestion — Paris — Neuchâtel — Delachaux 1916 pag. 162.

mai multe păreri este o piedecă a voinței. Ba ce este mai mult, el este o condiție a lenei, dovadă teibelmismul fataliștilor orientali. Este totuși chiar în acest fatalism filozofic un izvor de energie, un determinant al activității omenești, când el este de origine divină, și când divinitatea dă tocmai directivele moralizatoare.

„Orice ai zice, orice ai face, universul este stăpânul nostru. Nu putem găsi odihnă durabilă decât în acceptarea de bună voie a sacrificiilor cari ni se impun. În stările de suflet cari nu ajung la înălțimea sentimentului religios, această acceptare constă numai în a se supune inevitabilului și cel mult ceace poți face este să pleci capul fără să gemi. În viața religioasă dimpotrivă, sacrificiile sunt primite cu bucurie; și adăugăm chiar renunțări pe cari le-am putea evita, numai pentru a mări fericirea noastră¹⁾. Nu se putea cu empirismul și pragmatismului său, să nu-l facă pe James a distinge aceste nuanțe de fatalism.

Din această analiză el trage concluzia: „religia ne face gata de sacrificii inevitabile și chiar ne face să găsim în ele fericirea. dacă nu este altă influență care să poată produce un astfel de rezultat; aceasta singură stabilește importanța capitală a religiei în viața omenească. Dacă nimic altceva nu poate îndeplini în viața noastră această funcțiune consolatoare și interioară, religia devine un mecanism esențial. Din punctul de vedere biologic, nu văd cum am putea scăpa o astfel de concluzie“²⁾.

Pentru a fi capabil de sacrificiu și pentru a simpatiza cu alții, trebuie să îți deprinsi a-ți stăpâni poftele tale și a da ceva dela tine.

„Copilul crescând în experiență, ajunge de face o distincție netă între propriul său eu și acela al altora, între experiența sa personală și a altuia. Pentru a simpatiza cu durerea cuiva, el trebuie să găsească în el însuși, trebuie să retrăiască senzații încercate în acest moment. Trebuie dar un fond de experiență a durerii, pe care copilul nu o are; îi trebuie de asemenea destulă imaginație reproducătoare pentru a-și reprezenta starea emoțională încercată de persoana cu care simpatizează“³⁾.

Mulți s'au înșelat când au crezut că viața copilului este numai afecțiune. De fapt simpatia lor nu este decât ceva intermitent; și e vorba să imprimăm copilului deprinderi nervoase, cari să-l ajute mai târziu să iubească sincer lumea și să fie gata de sacri-

¹⁾ W. James op. cit. pag. 44.

²⁾ Ibid.

³⁾ G. Rouma Pédagogie sociologique — Neuchatel — Paris — 1914
Delachaux pag. 108.

ficiu. Să nu ne lăsăm păcăliți, mai ales la școlile de fete, de amicitia mai mult „nominală” decât „reală” dintre ele. Mulți pedagogi cred că simpla conviețuire a copiilor, că jocul și toate exercițiile pregătitoare ale vieții sociale, stabilesc legături prea puternice între ei.

Pentru a deprinde prin urmare pe copil cu adevărata eficiență, iar nu cu cea de imitație, trebuie să-l facem a se deprinde cu sacrificarea a ceva din al său, a renunța la ceva din al său. Astfel că ajungând să stabilim în adâncul sufletului imaginea unei ființe bune, îngăduitoare, iubitoare fără margini, această imagine îi va canaliza psihicul în această direcție.

„Să trecem la iubirea frățească, la caritate, fruct obicinuit al sfințeniei, Ea a fost totdeauna considerată de teologie ca o virtute esențială, cu toate că atât de limitat i-a fost câteodată câmpul de manifestare. *Dragostea de frate este consecință naturală a sentimentului că un Dumnezeu stă lângă noi și a cărei iubire ne învâluie ca cea a unui tată. Dragostea frățească este corolarul paternității divine.*”¹⁾ Și James se întreabă cu drept cuvânt dacă trebuie să conchidem că iubirea de oameni ar deriva numai din sentimentul religios. Dacă nu cumva și alte concepții filozofico-morale nu ar duce la același rezultat psihic?

BC „Dacă ar fi o eroare de a crede că umilința și caritatea n’ar putea să existe într’un suflet cu alte concepții religioase, că stoicismul, brahmanismul sau budismul. Și ceva mai departe. „Entuziasmul religios sau moral, emoția cosmică sau metafizică, sunt stări sufletești cari ridică sufletul deasupra preocupării egoiste și îl deschid întreg pentru iubire”. „Caritatea care face parte din sentimentul religios, ne leagă de el printr’o legătură organică, nu printr’o necesitate logică. Ca orice bucurie, bucuria religioasă deschide sufletul; din această expansiune rezultă cu ușurință uitarea de sine și simpatia pentru alții”²⁾

După cum vedem, James ca și John Dewy, privește lucrurile prin psihologia funcțională și în felul acesta face distincția între aceace poate fi rezultatul unei necesități logice și între aceace este o cerință organică. Aici ne-am întâlnit cu chestiunea noastră, cea a moralei fără Dumnezeu. Psihologii americani pun mai mare nădejde în morala religioasă, pentru că ea are la bază sentimentul și deprinderi filozofice adânci, cari vor crea și în atitudinea morală a individului, ca și în organism, niște necesități psihice, pe

¹⁾ Roma — Ibid pag. 113.

²⁾ James op. cit. 235.

care prin analogie l-am putea numi organice. După cum organismul își are cerințele sale, ca și trebuie imperios satisfăcute spre a garanta existența, tot astfel educația trebuie să creeze psihicului necesități, cari să fie condiții adânci de existență ale eului. Morala preceptelor abstracte, a raționamentului logic rece, cu concluzii oricât de necesare, nu va putea, mai ales la copii, determina necesități psihice organice. Și chiar dacă ar determina aceste curente moralizatoare, ele o vor face-o în măsura *convingerii* ce însoțește raționamentul; cu alte cuvinte în măsura afectivității. Zădărnice se vor munci unii părinți și unii pedagogi să raționeze prea mult cu copiii, spre a le sădi în suflete maxime morale și precepte de iubire. Ele vor lăsa în pătură corticală urme șterse, incapabile de o inhibiție prea puternică, în orice caz cu o putere de fronație mult mai slabă decât aceea pe care o vor lăsa-o procesele de culoare afectiv. Sentimentul religios prin curentele ce determină, prin acea imagine desăvârșită în iubire, bunătate și sacrificiu, leagă la o altă toate centrele de activitate. Acea creație psihică de control, atotvăzătoare, scrutătoare chiar de intenții, nu va răbda nici o urmă de ură, de răutate nici chiar în gânduri. Se înțelege că e mult ca micuții să vadă pe mama lor făcând bine săracilor, că este miloasă, că iubește pe aproape cu o bunătate nemărginită; dar psihologic privind lucrurile, nimic nu ne garantează că copilul nu face nimic altceva decât să imite pe părinții săi și că emoțiile lui sunt *imprumutate printr'un mimetism psihic* atât de răspândit în lume. Pentru a-l face pe cineva să le înțeleagă, să-ți simți sentimentul tău, trebuie să-l pui în condiția fizio-psihologică în care te găsești tu; trebuie, dacă am putea spune astfel, să fie scuturat de aceleaș curente nervoase. Lucru pe ni-l dă cu prisosință sentimentul religios dar nu-l putem cere moralei abstracte. Iubirea și bunătatea pe care o determină din interior, în mod spontan și organic nu mai sunt de împrumut. Ele au devenit condiții de existență ale eului, au un dinamism fatal și care ne va îndemna la acțiune în această direcție.

Partizanii individualismului vor protesta firește în fața acestei apologii a forței sentimentului religios și vor obiecta că individul forte nu va cruța nimic, nu va da nimic de la sine, nu va sacrifica și nici nu se va lăsa induplicat de molesitoarea iubire de oameni. Cu aceeași logică, părăsind terenul psihologiei, ne putem întreba: *când e vorba de putere mai mare, atunci când eul nu dă nimic de la sine, sau atunci când e capabil să rupă ceva din sine?* Căci dacă ne uităm la dedesuptul psihic al sacrificiului și al iubirii, vedem că ele presupun privațiune și răbdare, în unele cazuri

chiar suferință. Nu avem decât să ne uităm la viața eroilor cari din iubire s'au sacrificat pentru oameni. În această perspectivă se înțelege ușor de ce este mai grea victoria asupra ta însuși, decât asupra altora. În această privință Nietzsche în partea aceasta, unde susține triumful individului asupra sa, ne pare că compensează toate greșelile sale. Într'adevăr pentru a iubi și a face sacrificiu și se cere să te învingi pe tine și sentimentul religios, mai mult decât orice alt proces psihic, determină eul în această direcție, după cum am văzut.

6. *Admirație și închinare.*

„Amorul mistic este unirea cu Dumnezeu, până la un grad de pătrundere necunoscută; este aceea ce ne face nu *unus* cu Dumnezeu, ci *unum*, un același lucru. Amorul mistic este extrasul, adică eșirea din noi înșine, părăsirea complectă a tot ce ne caracterizează, *suprimarea personalității noastre*, absorbirea în Dumnezeu atot ceace ne constituie; facultate de a simți, de a voi, de a cugeta ¹⁾“. Am citat și subliniat în adâns pentru a analiza dacă într'adevăr sentimentul religios, prin această latură a sa ne-ar face cu adevărat să perdem toate puterile de care are nevoie personalitatea.

Privind mai de aproape acest extras, această absorbire în divin, vedem că nu e vorba decât de stare psihică analoagă cu aceea în care se găsește savantul în momentul când urmărește o problemă. Atenția cea mare și susținută îl face să se absoarbă în obiect, în problema sa și să cadă în cea mai desăvârșită uitare de sine, în ceace s'ar numi distracția savantului. Iar pe de altă parte să nu perdem din vedere edevărul că o astfel de atenție nu este dată decât geniilor științifice, dupăcum extazul absorbant nu este dat decât geniilor religioase; și geniile nu se întâlnesc decât la secole. Pentru noi cei de rând unde religia nu figurează ca singură manifestare psihică și socială, ci ca un element, firește dintre cele mai de seamă, între alte manifestări, nu mai poate fi vorba de acest despotism al sentimentului religios. Insuși Gourd, câteva rânduri mai sus, pomenește de „poezia gravă și dulce, ca aceea a cultului creștin etc“. Pe noi ne va interesa, deși am luat genii ca punct de plecare, acea mână de sentiment pe care o întâlnim la religioși mai de rând, dar sinceri și care se numește admirație și închinare. După James ruga și admirația este un element capital al religiei.

„S'a protestat energic în zilele noastre, împotriva rugăciunilor în care se cere lui Dumnezeu timpul bun și tămăduirea boale-

¹⁾ J. J. Gourd — Philosophie de la religion — Paris Alcan 1911 pag. 236.

lor. Dar este recunoscut de către medici, că în anumite medii, ruga contribuie la tămăduirea bolilor; se poate găsi dar în rugă un excelent mijloc terapeutic. Ea este la mulți oameni un factor indispensabil sănătății morale și deci și celei fizice⁴⁾. Ruga și această fuzionare cu ceva superior *exaltă eul*, îl tonifică, se produce un fel de magnetizare, toate forțele eului se adună și dau un ajutor în lupta față de boli și dușmani ai organismului. Organismul ia o atitudine care-i dă putere, îi dă încredere în sine prin însăși încrederea în Dumnezeu.

„Convîngerea într'o legătură reală între Dumnezeu și suflet este focarul central al conștiinței religioase⁵⁾. Și ceva mai departe, „Mulțumită rugăciunii, afirmă credinciosul, ceva vine la existență, fără de care ea nu ar fi. Mulțumită rugăciunii, o energie latentă intră în joc, fie în subiect, fie în afară de el⁶⁾.”

În timpul rugei și admirației se produce prin urmare un *influx psihic*, care la rândul său va determina un *influx nervos*, mărind tonicitatea eului.

„În capitolul Conversiunii am arătat că aspectul lumii exterioare se schimbă îndată în ochii convertitului. În general, omul religios ia ca de sine înțeles că toate evenimentele cari au vre-o legătură cu viața sa, exprimă o intenție divină. În rugăciune, această intenție, ascunsă până atunci, sare în ochi; și dacă e vorba de o încercare, forța de a o suporta îi este dată prin rugăciune. Toate formele de rugă manifestă convîngerea că prin unirea cu Dumnezeu, influxul energiei divine, vine să satisfacă cerințele sufletului și să modifice lumea exterioară.

Din punctul de vedere religios esențialul este că prin rugăciune, o energie spirituală, care ar fi rămas ascunsă, intră în activitate⁷⁾. Tocmai această atitudine psihică este pentru James esența experienței religioase. Aici vedem explicarea săvârșirii actelor de necrezut și pe care cei ce privesc religia de departe le taxează de stări patologice. Că poate fi vorba de o hipertrofică a eului, deci de ceva anormal, nu începe îndoielă. Fapt este însă că se produce o tensiune fizio-psihologică și care este o condiție favorabilă dezvoltării voinței. Se mai adaugă la aceasta și direcția moralizatoare și iată cum ne apar iarăși cele două elemente ale personalității morale.

Fiecare individ își admiră modelul său de viață și pășește cu

⁴⁾ James op. cit. pag. 386.

⁵⁾ Ibid. pag. 388.

⁶⁾ Ibid. pag. 398.

pietate în fața lui. Această înclinare psihică de a admira este fecundă în cece privește aprecierea valorilor; indiferent de ce admiri, atitudinea aru ceva moralizant în ea, căci a recunoaște o valoare în afară de tine, presupune înălțime sufletească. Moralitatea constă tocmai în admirarea valorii, a perfectului sau a ceva crezut perfect. Și eu cred că pedagogul ar trebui să se ferească a da o prea mare însemnătate lui „*nihil admirari*” care este „scuzabil pe buzele cinicilor și ale blazaților, dar care nu se poate admite în gura tinerilor, în epoca speranței. Să învețe mai întâiu a vedea frumusețile nu lacunele.”¹⁾ Pentru timpurile de materialism în care trăim și în cari avem „tendința să prețuim totul în bani și să credem că banul poate căpăta orice valoare”,²⁾ a deprinde pe copil să admire perfecțiuni, valori morale, înseamnă a îndrepta noile generații pe făgașul idealismului. Sentimentul religios are această putere de a înuia genunchii în fața divinului; însă este o tendință care nu duce la servilism, cum sunt obicinuitele obiecții în această privință. „Mirarea este alfa înțelepciunii și pentru ade-văratul filozof ea este și omega.”³⁾ Critica prea de timpuriu, criticismul tinerilor înainte de ase fi deprins a admira valorile, poate degenera în batjocură și calomnie; poate degenera în cinismul la modă și care este o piedică în drumul avântului spre mai bine.

„Nu-i nici frica, nici durerea, ci contemplația stăruitoare a valorii și a binelui și forțarea făcută pentru a le ajunge prin inteligență perfect limpede, care permite omului să ajungă perfecționarea supremă.”⁴⁾ Iar dacă personalitatea profesorului, dacă eroii legendari pot fi obiecte de adorare și generatori de entuziasm, cu atât mai mult imaginea perfectă divină, va încălzi și pe copil și-l va înclina în direcția acea. Acest entuziasm întărește curențele nervoase lăsate de fenomenele psihice pe care le însoțește. Tocmai acesată exaltare psicho-fiziologică este isvor adânc de energie pentru personalitatea de mai târziu. Entuziasmul a dat dovadă și când a fost vorba de mulțime, și când numai de indivizi în parte, că face minuni, lucru peste puterile celor ce nu se entuziasmează. *Forța psihică crește din însăși sforturea sa* și entuziasmul nu este decât o sfortare a sufletului. Să mai adauge după cum am spus și direcția de descărcare a acestei energii; admirăm nu orice perfecție, ci o perfecție a binelui, a celui mai desăvârșit artist în bine. Să se ob-

1) Blackie — *Pensées et maximes* — Paris — Delagrave 1901 pag 159.

2) Ellen Key — *L'individualisme* — Paris — Flam. pag. 216.

3) H. Höfling — *Philosophie der religion* — Paris — Alcan pag. 24.

4) *Ibid.* pag. 316.

serve că azi copiii au ocazii numeroase de a admira eroi, numai că acești eroi sunt ai răului, ai crimei, ai vicleșugului, ai artei distructive.

Höfding ¹⁾ mai găsește în acest element o fericită ocazie de concentrare psihică. De fapt entuziasmul este însăși această concentrare care adună toate forțele psihicului. După el diviziunea muncii a produs o risipire a vieții sufletești, o risipire fără nici o linie de legătură între părți, fără nici o armonizare a lor. De aci viața atât de ușoară, de ștearsă, lipsită de momente mari, de aici secetă așa de mare de caractere. Ar fi de ajuns măcar un pic de entuziasm într-o direcție și acest entuziasm ar deveni focarul în jurul căruia s'ar concentra viața sufletească atât de risipită. Personalitatea sau caracterul presupune concentrare psihică și am văzut că elanul mistic, entuziasmul religios, poate produce această concentrare. *Toată neliniștea sufletelor de azi este consecința firească a lipsei unei concentrări psihice.* A fi legat de o direcție psihică, de o imagine vecinic călăuzitoare, una și aceeași înseamnă a deprinde psihicul cu concentrarea și a pregăti prin această drumul spre o voință consequentă și puternică. *Consequența personalității morale își găsește prin urmare plecarea în aceasta atitudine, de a admira și a se închina unui model perfect.* Baza fiziologică a caracterului se va așterne prin adâncile curente asociative ce însoțesc atitudinea psihică. Astfel că un copil, deprins de mic cu urmărirea pioasă a unei imagini perfecte, ușor va păși mai târziu pe drumul unui ideal.

7. Veracitate.

„Este o strânsă rudenie între credință și dorință. Credința care nu poate fi dovedită, este dorința de a găsi adevărat ceea ce credem noi. Această dorință pare a duce chiar la descoperirea adevărului ²⁾. Ar fi discuția ce s'a făcut în jurul valorii ipotezelor și despre care se poate spune numai atât că au un grad de *verosimilitate*, dar nu un grad de *adevăr*. Într-o ipoteză credem că poate fi adevărat, dar nu că este adevărată. Această credință în posibilitatea de adevăr a unei ipoteze, face pe savant să caute verificarea ei, să caute adevărul. Iar credința fiind însăși dorința care duce la descoperirea adevărului, se poate înțelege ușor de ce atitudinea credinciosului este folositoare spiritului de veracitate. Această atitudine deprinde pe copilul să caute adevărul. În această privință Kant a spus-o demult că dacă noi nu ne-am exercita nici

¹⁾ Höfding op. cit. pag. 324 și următoarele.

²⁾ Höfding ibid pag. 315.

odată puterile noastre psihice, decât atunci când avem siguranța că realizarea obiectului dorit este în puterea noastră, aceste puteri psihice ar rămâne cu totul inactive

Psihologia funcțională ne-a arătat mai sus că este nevoie de mișcări nervoase prealabile pentru viața conștientă de mai târziu; deci și dorința de a cunoaște, că și cea de a voi, își găsește în dorința religioasă antemergătoarea sa. Dar să lăsăm această latură a veracității pe seama instinctului de curiozitate, fenomen psihic mai obișnuit la copil decât dorința religioasă de adevăr.

Să privim mai de aproape problema minciunii în școală, problemă atât de actuală și care formează un capitol însemnat în marea problemă a formării caracterului. Alfred Binet ¹⁾ arată că sunt fundamentale deosebiri între inteligența copilului și a adultului o slăbiciune de direcție, o superficialitate, o putere de invenție mai mult *imaginativă* decât *rațională*, dar mai cu seamă puterea de a „censura“ a copilului este redusă. Acel „pentru ce“ cu care ne plictisește prin curiozitatea sa, nu este de loc greu de păcălit căci în modul cel mai naiv, se va mulțumi cu un „pentru că“ cel mai absurd ²⁾.

Și Binet adăogă: Ceace îndeamnă pe copil să mintă este puterea sa de imaginație, falfăitul de imagini, vanitatea naivă, și dorința de a se ocupa lumea de el; mai este slăbiciunea a tot ce-i poate calma această imaginație; slăbiciunea atenției, crorile judecării, etc. ³⁾

Prin urmare pe de o parte e lipsa de cenzură, *de control*, pe de alta invenția capricioasă de care copilul se sugestionează și în care poate să ajungă chiar să creadă cu încăpăținare. Minciuna ajunsă în acest stadiu este primejdioasă, căci devenind o stare patologică; cu greu vom mai putea tămădui pe copil de ea. O ființă atât de slabă, fără curenți de inhibiție, un suflet hătut la întâmplare de toate vânturile, ușor va cădea în minciună; condiția de existență a minciunii este în cea mai mare parte slăbiciunea sufletească, lipsa de stăpânire de sine, deslănțuire capricioasă de sentimente, de voință, de atenție. Astfel că prima măsură ce trebuie luată de pedagog în lupta contra minciunii este întărirea curenților de inhibiție. E nevoie de o concentrare a energiei, de o forță care să freneze această lume de imagini, capricioasă și nestatornică. Ii trebuie un stăpân interior care să-l ajute, să-l de-

¹⁾ A. Binet -- Les idées modernes sur les enfants. -- Paris Pamarion 1910 pag. 119.

²⁾ Ibid pag. 190.

³⁾ Ibid pag. 122.

termine într-o direcție moralizantă, făcând să se nască simțul adevărului.

Regimul școlar de azi cum arată F. W. Förster, regim de opresiune și de frică, mai ales pentru fiirile impresionabile, dă posibilitatea de a minți și mai mult; disciplina școlară represivă trebuie înlocuită în asemenea caz cu un ajutor moral contra minciunii. Căci minciuna copilăriei, că toată experiența copilului de altfel, lasă urme, cari vor fi obstacol în formarea personalității.

„Minciuna nu este în general decât un simptom de slăbiciune interioară; nu o putem tămădui printr'o presiune din afară, ci printr'un apel la energiile interioare nouă. Disciplina caporalistă poate face pentru moment să dispară minciuna, dar cauzele falsității nu“¹⁾

Pedagogia abstractă a timpului, disciplina exterioară, politic-nească întărind frica, întărește minciuna. Ne trebuie o disciplină școlară cu adâncime psihologică; copilul trebuie să aibă ceva pe ce să se sprijine, să creadă în ceva puternic ce se găsește în el.

Adolphe Ferrière și Educația Constructivă.

(Progresul Spiritual)

I.

La noi, numele lui Adolphe Ferrière e azi bine cunoscut celor ce se interesează de problemele pedagogice. Nu de mult, una dintre scrierile sale cele mai însemnate, anume: „Școala Activă“, a fost pusă la dispoziția publicului nostru în traducere românească. Din originalul francez s'au și eputzat trei ediții în scurtă vreme iar cartea a mai apărut și în traducere germană, italiană și spaniolă.

Profesorul Ad. Ferrière din Geneva este colaborator al lui Ed. Claparède și al lui P. Bovet la Institutul „Jean Jacques Rousseau“ e director adjunct al „Biroului Internațional de Educație“ și fondatorul „Biroului Internațional al Școalelor Nouă.“ Inzestrat cu o rară putere de muncă și cu o strălucită erudiție, el duce o viață cu totul retrasă închinată studiului.

Preocupările lui Ad. F. se îndreaptă spre domenii ce caracterizează în gradul cel mai înalt vremea noastră: sociologie, biologie și pedagogie.

¹⁾ Förster op cit pag. 45.

Cea mai recentă operă a sa intitulată: „Educația Constructivă” e în curs de publicare. Primul volum, numit: „Progresul Spiritual”, a apărut de curând (1927. Geneva. Editions Forum).

Destinația acestei mari lucrări este să răspundă unei urgente necesități sociale și morale a omenirii actuale:

Epoca pe care o trăim e extrem de critică. Unii o văd ca începutul păcii universale prin federația tuturor popoarelor, dar alții ca un pre-adiu al unui război de o catastrofală atrocitate. În nesiguranța accasta, unica pregătire pentru oricare dintre eventualități este educația tineretului.

Prin ea se pot atenua sau chiar evita catastrofele viitoare. Prin ea se pot grăbi zorile unei păci senine și definitive (pag. 5.)

Capriusul acestei lucrări voluntinose și captivante e constituit de materia cursurilor predate de autor dela 1909 la Universitatea din Geneva și la Institutul J. J. Rousseau.

Planul său integral e cam următorul: După ce în primul volum se ocupă de „Progresul Spiritual” „înfățișat în esența sa” și plecând, dela biologie în sensul larg al cuvântului, și dela psihologie, va trata într'un al doilea volum **problema eredității**, de oarece ereditatea este „terenul, când favorabil, — când otrăvit, pe care lucrează educatorul”. Urmează un al treilea volum care are destinația să arate chipul cum se poate realiza o pricepusă individualizare a acțiunii educatorului, e volumul care tratează despre **Tipurile psihologice**, studiate în specia umană, la adulți și la copii. În urmă, al patrulea volum va trata despre **educația religioasă**, în sens supra-confesional, și în „strânsă conexiune cu **problema valorilor spirituale supreme**”.

Noțiunea de „Progres” a făcut anterior obiectul unui studiu detaliat și subtil al lui Ad. Ferrière („La loi du Progrès en biologie et en sociologie”. Geneva, 1915. 680 pagini). Aci autorul a arătat că progresul presupune un proces de adaptare, iar procesul adaptării presupune altele două: al diferențierii (relevat de Milne-Edwards, de Spencer și chiar, anterior, de Goethe) și al concentrării. Prin concentrare, A. F. înțelege „unificarea forțelor diferențiate, solidarizate centralizată între organele sau funcțiunile diferențiate”. În viața psihică concentrarea intelectuală constituie atențiunea, iar în grad mul înalt, și întovărășită de **efort** (sforțare), ea constituie „interesul psihologic”. Efortul în atenție și efortul în acțiune constituie pârghiile prin excelență ale progresului, zice autorul.

Pentru ca diferențierea și concentrarea să constituie într'adevăr un progres, trebuie ca ele să se desfășoare paralel și armonic („boala,

eroarea și răul moral rezultă principialmente dintr'o ruptură de echilibru...“ pag. 326 „La toi du progrès).

Scopul progresului este, în formulă generală: o creștere a Eului, creșterea puterii spiritului. Acestea sunt principiile cari, dezvoltate în lucrarea din 1915, pot constitui o pregătire în vederea lecturii opului recent „Progresul Spiritual“.

Acest op se deschide, după o precuvântare scurtă, cu o introducere generală în care se înfățișează punctele de plecare, metoda și ținta urmărită. Între alte expuneri, se întâlnește aci preferința autorului pentru metoda psihologiei genetice, — înțelegându-se prin aceasta, ca de obicei, metoda care studiază faptele în desfășurarea lor serială, în „jocul cauzelor și efectelor cari se nasc unele pe altele“ deci în producerea lor evolutivă (pag. 25).

Într'un paragraf special se insistă însă asupra faptului că în această operă concepția genetică e de ordin dinamic, și se expune în șase mari pagini distincția între static și dinamic. După analogia cu termenii aceștia, întrebuințați în fizica electricității, și după alte câteva exemple concrete, se deduc cum următoarele: Din punct de vedere static ești ceea ce ești **făcut**, așa cum ești făcut, ești ceea ce ai putut să fii și ceea ce „n'ai putut să nu fii“, ești deci: determinat. Din punct de vedere dinamic ești o forță, o energie cosmică, o scântee de spirit, un fragment din acea mare lumină pe care o ghicim și o numim Spiritul. Ai o orientare și tinzi către un țel. Ești ceea ce **Bergson** a numit „elanul vital“ „avânt al viețuirii“ față cu care materia ponderabilă, (elementul **static** în cel mai înalt grad) e un vecinic obstacol. „Această materie trebuie să fie răsturnată, pătrunsă, asimilată, să fie orice vrei, numai să fie învinsă căci altfel te învinge ea, te sfărâmă, te imobilizează — și aceasta e moartea, moartea corpului sau a spiritului“.

Privind viața sufletescă sub aspectul static, poți s'o cunoști de sigur în înfățișările pe cari le arată, gata câștigate, dar nu în cele pe care le urmărește. Dacă dorești să cunoști procesul **progresului** Spiritual, trebuie să adopți punctul de vedere dinamic; înafară de el, progresul nici nu are nici un sens.

Și tocmai condițiile și posibilitățile progresului trebuie să preocupe pe educator când el și-a propus să preîntâmpine, prin acțiunea sa, catastrofele sociale pe care le simte apropiindu-se ca un crunt uragan.

Pe când înainte, medicii căutau să vindece bolile, combatând numai simptomele, azi ei caută să diagnosticeze cauzele profunde ale boalei, lăsând simptomele să-și urmeze cursul dar tratând boala

în izvoarele ei. Astfel școala veche a educatorilor pleca dela gândirea reflectată, dela intelect, în ceea ce ne arată el mai vizibil, în afară. Pleca dela vorbele rostite, dela părerile exprimate, manifestate intenționat și de aci judeca defectele ce ar fi de îndreptat. Azi procedăm în sens invers, dela centru spre periferie: plecăm dela ființa intimă, de la ființa mai mult ori mai puțin ascunsă, pentru a ajunge la acțiune, și dela acțiunea spontană spre a ajunge la gândirea sufletească, conștientă. „Știința constată că omul se comportă după ceea ce este în udâncul său: el raționează și gândește sub puterea felului său de a se purta (de a făptui). „Ființa e un proiect: începe prin a-și proiecta energia în acțiunea sa, pe urmă și-o proiectează în gândirea sa reflectată (conștientă). E singurul chip în care gândirea poate apoi să domine ea, acțiunea. Dar aci ajunge numai printr'o lentă construcțiune... Înainte ca gândirea să poată conduce viața, trebuie ca viața (în ceea ce are ea mai profund și mai bun) să fi condus, orientat și luminat gândirea. Acest principiu al educației constructive, Ferrière îl află minunat simbolizat în glăsuirea Evangheliei: „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea sa; și tot restul va fi dat vouă pe deasupra“. (pag. 38).

II.

Abia după aceste dezvoltări generale, se începe primul capitol al primului volum, capitolul care se intitulează „Realitatea primă“.

Progresul Spiritual e înfățișat aci ca o „simfonie care își desfășoară acordurile sale în sufletul omului, atunci când el cu ochii spiritului vede trecând în față tot ce naște, tot ce trăește, tot ce cântă, tot ce plânge și tot ce moare în sufletul omenesc, într'al său și într'al celorlalți oameni“.

Preludiul acestei simfonii, — capitolul acesta, e „cântecul a tot ce trăește, a tot ce se avântă în izbucniri de energie vie, de energie spirituală“. El trebuie să fie ascultat mai întâi, pentru că: în ființele vii, realitatea primă e elanul vital; în om: elanul vital spiritual“.

Acest elan vital spiritual nu e o abstracțiune, ne spune Ferrière, el e o realitate concretă și dinamică, baza tuturor realităților vieții noastre“. Iar prezentul capitol, despre „Realitatea primă“ își propune să deslușească tocmai înțelesul acestui termen.

Prima întrebare — la care caută să răspundă este întrebarea „ce e viața?“.

Ființa vie se prezintă ca o „unitate dinamică“, și anume ea e: „focarul de radiațiune a unui grup de reacțiuni, și focarul de convergență a unei multitudini de forțe constructive

care țin să mărească puterile acestui focar“, Eul e „o impulsione infinită sau indefinită către unitate“. Orice ființă vie cheltuește energie cu scopul de-ași procura mijloace pentru a o recăștiga prin mijloace mai economice, dar nu numai pentru a o recăștiga pe cea cheltuită ci și pentru a și-o spori.

Astfel în tot ce caracteriză acțiunea ființei vii, întâlnim tendința către realizare de scopuri. „Finalitatea“ adică urmărirea scopurilor e particularitatea care nu lipsește niciodată din fenomenele vieții. Ferrière atinge aci una din problemele cele mai dezbătute azi în lume și înținșifică. Cu privire la această chestiune savanții sunt azi împărții în două mari taberi: mecanicismul și vitalismul. Ferrière expune foarte pe scurt în vre-o 6—7 pagini discuțiile actuale, fără a trage concluzii prea pronunțate în favoarea vitalismului. Totuși, mecanicismul e teza care exclude în mod absolut ideea că în așură de forțele fizico-chimice, viața ar mai cuprinde și acțiunea vre unui alt principiu. Această absolută exclusivitate face că fără a te pronunța prea precis de partea vitalismului, e destul să înclini spre o cât de modestă concesiune, ca teza mecanicistă să fie deplin refuzată, contrazisă în exclusivismul care o caracterizează. Când admii că la baza oricărei vieți există acea „voință de a trăi“ (*vouloir-vivre*) înconștientă, pe care o numește Ferrière „elan vital spiritual“ e lucru cert că partizanii mecanicismului nu te vor mai primi între ei, oricâte puncte de vedere le-ai acorda spre avantajul lor.

Elanul vital spiritual, fiind o realitate dinamică, un perpetuu curent al conștiinței, — un mister tulburător se prezintă gândirii noastre: „totul e oare în mișcare în acest univers? Nu există nici un punct fix? ... Nu este nici un absolut de care să te utărni?“ „Nu există, dincolo de dinamismele multiple, un dinamism mai profund care să cuprindă în unitatea sa, pluralitatea lumilor și a energiilor?“

Procesul prin care rașiunea noastră, debilă și neconsistentă, încearcă să surprindă, sub realitatea mobilă, acea axă permanentă pe care rașiunea și-o descopere chiar în propriul său fund, procesul acesta e poate esența oricărei educații și poate, chintesența ori cărei vieți religioase (pag. 62.)

Acestea sunt constatările pe care le faci când studiezi manifestările „elanului vital spiritual“ înlăuntru gândirii.

Analoge vor fi constatările pe care le vei face când vei studia manifestările lui în domeniul acțiunii.

Gândirea începe cu multiplicitatea apercipiunii și se înalță până la căutarea acelei Unități pe care o presupune ca principiu al întregii existențe.

Acțiunea și voința fiecăruia dintre noi, urmează același proces de reculegere, și spiritalizare; ea începe prin tendințele egocentrice — (care, desigur, fărâmițează lumea exterioară în utilități mărunte) trece prin altruism și se desăvârșește în viața religioasă, în acțiunea condusă de cultul Spiritului.

Acest proces, Ferrière îl numește: eliberarea voinței. E o eliberare din cătușele „contingențelor multiple”, e o eliberare din ceea ce sfârâmă și risipește individualitatea noastră, e o eliberare de toate acele puteri dușmane Spiritului, puteri cari ne depărtează de Axa dinamică a ființei noastre. Axa dinamică a ființei noastre este: conservarea și sporirea puterii spiritului (pag. 64).

Și, aci vine în discuție una din problemele cele mai importante pentru educator: libertatea.

Dacă prin libertate înțelegi: absența de regulă, de ordine și de logică, — așa cum prea mult începe a o vedea finetul modern, atunci avem aface cu o absurditate logică și biologică. Cei ce concep și urmăresc o libertate care ar constitui înlăturarea oricărei autorități, chiar a conștiinței morale, chiar a legilor naturii, chiar a spiritului, aceia se pun singuri în afară de orice lege naturală și în afară de orice lege juridică. E, zice Ferrière, un caz de alienație mintală primejdioasă și pentru individul izolat și pentru poporul în care s'ar propaga. Eu se reduce de fapt toată la opusul libertății adevărate, se reduce la o cădere în sclavia impulsurilor interioare și a sugestiunilor exterioare.

Adevărata libertate e o eliberare de sub egocentismul infantil și primitiv și de sub sugestiile colective cari tind să micșoreze puterile spiritului în loc să le sporească (pag. 65).

Din considerațiile asupra libertății și asupra condițiilor și rolului ei în viața interioară, Ad. Ferrière scoate o concluzie, utilă în practica pedagogiei. Ea e formulată ca o teoremă, aproape în termenii următori:

„Este de primă importanță să respecti și să favorizezi la copil orice manifestare a elanului său spiritual în măsura în care acesta tinde să-i conserve și să sporească puterea spiritului lui și puterea corpului pusă în serviciul spiritului (pag. 67.). Din această teoremă, pe care autorul o consideră cu fundament al Școlii Active, decurg trei corolarii:

1. Spiritul evoluează la fiecare individualitate într'un chip propriu (original). A impune o cultură universală, enciclopedică (educația integrală) înseamnă a violenta această evoluție originală. Mai bine să lași spiritul să evolueze nătur și bine conform cu aptitudi-

nile sale, decât să-l silești să evolueze risipit după orientări impuse de adult.

Experiențele proprii ale autorului i-au dovedit că elevul care a fost în stare să se dedice **unui** studiu de predilecție și și-a elaborat singur o metodă proprie de muncă devine mai apt să înlăture apoi dificultățile celorlalte studii.

2. Educația impusă prin programe și orarii stabilite mai dinainte pentru un grup colectiv de copii, (clasă, școală sau învățământ al unei țări), — e o crimă împotriva dezvoltării firești și normale a copilăriei, e o crimă împotriva „elanului vital”, plină de consecințe nefaste.

O atare uniformizare conduce către cultul uniformității și poate chiar către cultul . . . uniformei, zice Ferrière, apoi se'ntreabă: „Cine știe până la ce punct această procedură a făcut posibil, dacă nu o fi și pregătit, marele război?”

„Nu este adevărată educație — (repetă autorul, după unul din participanții congresului de educație nouă, Heidelberg, 1925) de cât cea care se exprimă prin spontaneitate”. **A micșora sau a ucide individualitățile, a înăbuși germenii inițiativei, înseamnă a amenința în isvorul lor de viață, elitele de mâine** (pag. 70.)

3. A îngădui copilului toate capriciile sale, ba chiar a le satisface însemnează a contraveni la una din cerințele esențiale ale elanului vital spiritual: tendința către unitate. La copilul răzgâiat, se produce o emasculare a voinței, o ofilire a energiilor sale profunde.

Și iată, ca încheiere a acestui important capitol, câteva prescripțiuni cari rezumă în ele întreagă doctrina școlii constructive (și cari spun mai mult decât atâtea volume de pedagogie veche, pretențioasă și stearpă).

„Copilul să nu fie niciodată condus spre micșorarea energiei sale vitale; copilul să-și conserve înainte de toate și peste tot, energia intactă; copilul, dacă dispune de un prinos de energie creatoare, să-și-o poată spori în cantitate și calitate, s'o orienteze spre a face să triumfe în el valorile universale. (pag. 71.)

Prof. Dr. EUGENIU SPERANTIA
de la Acad. Jurid. și Teol. Oradea.

Cultură și pedagogie.

Pedagogia modernă își află datorința în aceea, că cultura existentă s'o transplanteze în generația următoare. Prin transplantarea acestei culturi totodată altoiește datorința generației, ca această cultură s'o desvolte, s'o perfecționeze, până unde calitățile acestei generații este capabilă, căci dezvoltarea culturii din generații în generații este fără margini, este infinită.

Dar pedagogul nu se ocupă cu dezvoltarea culturii, căci aceasta datorința este a savanților, cari dezvoltă diferite ramuri de știință. Datorința pedagogului este, ca tot ce a produs știința, adică savanții, să nu lase să se risipească, ci pe fiecare să împărtășască de darul și bunătatea ei. Deci, pedagogia este ca o magazie, a culturii, a intelectualității.

Înainte de toate să definim, cari sunt acele bunuri intelectuale, cari merită păstrarea și transplantarea lor? Ce numim noi cultură și în ce constă cultura?

Zilnic auzim cuvintele: cultură, civilizație, popor cult, bunătăți culturale, deși mulți nu sunt încuraj cu noțiunile acestea. Ba, nici azi nu are o definiție precisă.

Vestitul pedagog herbarian modern, Rein, amintește ca cultură: economia, industria, comerțul, știința, morala și religia. Villman se ocupă amănunțit cu noțiunile: cultură și civilizație, analizând cultura greco-romană, a renașterii și înfățișând cultura modernă, trăgând următoarea concluzie: „Civilizația are ca bază religia, și statul organizat pe morală pe drept și pe societate; cultură dar e religia, știința, diligența, capacitatea, munca și produsele artistice“. Un vestit etnograf, Ratzel, definește astfel cultura: „Sub cultură înțelegem cuceririle culturale a anumitor epoci ale popoarelor.

Din cele expuse până acum reiese, că cuvântul „cultură“ e un cuvânt colectiv, cari nu înseamnă un cuvânt, ci o sumizare de bunătăți, a căror calitate e de așa natură încât ori cine și-le poate însuși.

Starea culturală a popoarelor e greu să o stabilești. În general, noi stabilim starea culturală a unui popor după numărul de analfabeți aflători în țară. Deci, după obiceiul general, scris-cetitul este acel minim de cultură, de unde să începe cultura, deși scris-cetitul nu e îndestulitor pentru a numi pe cineva cult, căci scris-cetitul este o unealtă pentru a te face cult.

Alții judecă cultura popoarelor după cărțile tipărite în țara aceea, alții după săpăturile folosite ca fiind articolul pe care numai un om civilizată îl folosește pentru curățenia trupului său. Deci cultura materială își are izvor în cultura intelectuală.

Dacă călătorim cu trenul și vedem ținuturi bine lucrăte de economi și grădinari, zicem, că acești locuitori „cultivă” bine pământul, deci cuvântul cultivă ne spune, unde trebuie căutat începutul culturii, căci ceace pământul rodește de sine, adică: lemnele, plantele, ierburile, florile câmpului, nu le putem numi cultură, dar imediat ce omul contribuie cu munca sa ca pământul să rodească, atunci aceea e cultură. Deci cultură am putea numi efectul muncii și intelectualității omului. Cultură e dară amestecul omului în dezvoltarea naturală. Cu cât va lucra mai bine omul pământul, cu atât e mai înaintat în cultură.

Până acum am vorbit mai ales despre cultura materială, dar avem cultură intelectuală, al cărei produs este: religia, morala, arta și știința. Toate aceste stau în strânsă legătură cu societatea și se dezvoltă împreună cu cultura materială, ba am putea zice, că depinde dela ea.

Vedem dar, că cultura se manifestă prin evoluție, în dezvoltarea conștientă ce produce societatea. Aceasta producție a societății poate fi materială și intelectuală.

Când vorbim despre cultură, trebuie să avem o reprivire generală a ei, cari stă din: 1. igienă, 2. economic, 3. sociologie, 4. religie, 5. morală, 6. artă și 7. știință.

Dacă baza culturii materiale constă din voința omului a ști, a face ceva mai perfect decât natura, căci cultura e contra a tot ce e natural, deoarece e produsul lucrului și științei omenești și imediat ce omul să amestecă în lucrul naturii spre a-i potența spre pildă rodul pământului, deja e cultură, cu atât mai vărtos este baza culturii intelectuale voința omului de a ști lucruri ascunse înainte sa până aci și asta e baza culturii viitoare.

Această voință conștientă lipsește la animale, ba și la unele rase de oameni sălbăteci cari nici ideie nu au de cultură.

Al doilea factor — după voință — al culturii, este capacitatea omenească de a executa produsul minții, cea-ce numim în ziua de azi, tehnică.

Decând își ia începutul cultura intelectuală? După unii decând omul a început a vorbi, căci față de celelalte dobitoace a fost superior prin știința vorbirii, iar după Kant, cultura își ia începutul dela inventarea scris-ceritului, care e rădăcina culturii.

Cultura este activitatea conștientă omenească, față de activitatea inconștientă a naturii; este nizuința spre civilizație pe baza cunoștinței corecte a cauzalității pentru aranjarea vieții în mod mai perfect și pentru subjugarea puterii naturale în serviciile omenei.

Pedagogia stă în serviciul culturii, dar nu-i dă omului calități pentru absorbirea culturii, pentru că nici-o cultură nu poate schimba legile naturii, căci nici tehnica de azi atât de perfectă, nu e altceva, decât subjugarea secretelor naturii.

Până în timpurile mai nouă, cercul de activitate al pedagogiei era restrâns, numai la morală adecă religie. Cu înaintarea culturii tot mai mult își lărgeste activitatea atât pe teren științific, cât și cel practic — școala muncii — căci ținta pedagogiei moderne este a înălța învățământul ba și educația cu viața, cu practica.

Cu cât mai perfect își îndeplinește pedagogia științifică misiunea sa, cu atât mai sigură e înaintarea culturii și îndeosebi a culturii național-politice.

OROS GAVRIIL
învățător.

Noul proiect de statute ale Asoc. înv. din Bihor.

Învățătorimea se găsește în fiecare moment, în fața a noi probleme -- de ordin profesional sau personal -- fără a căror soluționare, nu este posibil progresul.

Viața, acest sfînx cu milioane de capete, și care cu fiecare clipă pune o nouă întrebare, valorifică numai acțiunile susținute cu hotărâre. Incercările individuale de a soluționa diversitatea problemelor ce se prezintă, se cristalizează — de cele mai multe ori — în deziderate. Cele ale colectivităților organizate, în hotărâri categorice.

Captarea tuturor forțelor desfășurate pe frontul culturii poporului român, într'un mare flux de energie, condus către un scop precis și cu mijloace potrivite, asigură învățătorimii un real progres, în ritmul vieții sociale și naționale.

Acesta este rostul asociației noastre: *angrenarea individului, în viața de breaslă.*

Cu cât angrenajul în care se angajează învățătorimea este mai mare, cu atât acțiunile sale vor fi fructificate de forța și hotărârea pe care i-o imprimă colectivitatea.

Incontestabil, că învățătorimea este unul din cele mai pregătite corpuri pentru a-și desfășura viața de breaslă, în conformitate cu democraticul principiu al auto-governării.

Acolo, unde viața colectivă este condusă de o putere centrală *suprapusă*, grija conducerii și a fixării normelor de conducere, cad în sarcina unui grup restrâns de indivizi.

La noi, însă, această sarcină revine întregii grupări. Toți membrii asociației, au datoria de a contribui la fixarea modalităților de acțiune ale asociației.

Pentru aceste considerațiuni, facem apel la toți D-nii Colegi, să cerceteze alăturatul proiect de statut și să facă propuneri de modificări — unde le cred necesare, rămânând ca la Ad. grală, să se discute numai asupra chestiunilor de amănunt, la discuția pe articole.

Propunerile se vor înainta, cel mai târziu până la 15 N-brie a. c., pe adresa D-lui I. Bărbulescu, Dir. școlii primare No. 4. Str. Delavrancea No. 23.

*

Proiect de Statute ale Asociației Inv. din jud. Bihor.

CAP. I.

Nume, scop, sediu, durată, mijloace.

Art.—1. Membrii titulari ai corpului didactic primar și de la școlile de copii mici, din jud. Bihor, se constituiesc într-o asociație cu numele de „Asociația învățătorilor din jud. Bihor”.

Art.—2. Membrii asociației sunt de drept și obligatoriu, și membrii ai asociației regionale a învățătorilor din Ardeal, Crișana și Maramureș, precum și ai asociației g-rale a învăț. din România.

Art.—3. Asociația învățătorilor din Bihor este parte integrantă din asociația g-rală a învăț. din România și implicit și din asociația regională a inv. din Ardeal, Crișana și Maramureș.

Art.—4. Scopul asociației este :

a) cultivarea sentimentului de solidaritate între membrii corpului didactic primar din jud. Bihor și a legăturilor de interes general cultural și profesional cu organizațiile didactice din județ și din țară ;

b) ridicarea și menținerea prestigiului corpului didactic primar din județ și apărarea celor năpăstuiți ori nesocotiți de cei în drept ;

c) promovarea situației morale și materiale a corpului didactic primar ;

d) propășirea morală și materială și desăvârșita unificare sufletească a poporului român ;

e) propășirea învățământului primar și perfecționarea legislației școlare.

Art.—5. Sediul asociației este la Casa învățătorilor, în Oradea.

Art.—6. Durata asociației este nelimitată.

Art.—7. Pentru atingerea scopului propus, asociația va uză de următoarele mijloace :

a) congrese județene și delegații la congresele regionale și generale, ale învățătorilor ;

b) revista asociației județene ;

c) o bibliotecă pe lângă sediul asociației ;

d) cursuri de vară pentru completarea culturii generale și profesionale a membrilor ;

e) înființarea și susținerea unui cămin pentru fiii de învățători, precum și a unui cămin de retragere pentru membri pensionari lipsiți de mijloace sau de asistență familiară ;

f) ajutoare, la nevoie, membrilor asociației ;

g) burse și ajutoare de studii membrilor și fiilor lor ;

h) comisii permanente de studii, în legătură cu scopul asociației ;

i) un comitet pentru apărarea celor năpăstuiți ori nesocotiți de cei în drept ;

j) ajutoare pentru excursii ;

l) susținerea, intensificarea și coordonarea activității extrașcolare și tot ce s'ar mai hotări de către organele de conducere ale asociației.

CAP. II.

Art.—8. Asociația se compune din:

- a) membrii ordinari;
- b) membrii fondatori;
- c) membrii de onoare.

Art. 9. Membrii ordinari sunt toți membrii titulari ai corpului didactic dela școalele primare de stat și dela grădinile de copii, din jud. Bihor.

Învățătorii pensionari și cei trecuți în personalul de control ori de administrație, rămân sau se pot face membri ai asociației.

Art.—10. La intrarea lor în asociație, membrii ordinari dau o declarație, prin care se obligă:

- a) să plătească cotizația către asociație, în modul hotărât de adunarea generală;
- b) să fie membru al asociației regionale a învățătorilor din Ardeal, Crișana și Maramureș și al asociației generale a învățătorilor din România;
- c) să se supună statutelor și hotărârilor organelor de conducere ale asociației.

Art.—11. Membrii ordinari au următoarele drepturi:

- a) să ceară sprijinul moral și material al asociației;
- b) să ia parte la congresele asociației;
- c) să ia parte la adunările g-rale ale asociației, cu dreptul de a vota și de a face propuneri.

Art.—12. Calitatea de membru se pierde:

- a) prin moarte;
- b) prin retragerea din asociație;
- c) prin demisia din corpul didactic primar;
- d) prin înlăturarea din corpul didactic;
- e) prin escludere, când lucrează în contra intereselor asociației și a solidarității de corp.

Escluderea o pronunță comitetul de conducere, sub rezerva ratificării adunării generale.

Art.—13. Membru fondator este orice cetățean român, care plătește, odată pentru totdeauna, suma de ... lei.

Art.—14. Membrii de onoare sunt acele persoane, — fără deosebire de sex, — cari, prin activitatea lor, au adus un aport însemnat culturii și educației poporului român.

Ei sunt aleși de adunarea generală, în urma propunerii comitetului de conducere.

Art.—15. Membrii fondatori și membrii de onoare pot lua parte la adunările generale și la congrese, fără însă a beneficia de dreptul de vot.

CAP. III.

Fondurile asociației.

Art.—16. Fondurile asociației se compun din :

- a) cotizațiile anuale ale membrilor;
- b) venitul net rezultat dela serbările date de membrii asociației, precum și $\frac{1}{3}$ din venitul net al serbărilor date de cercurile învățătorești;
- c) donațiuni și legate.

Art.—17. După necesitate, asociația poate cere membrilor și alte contribuțiuni în adunările g-rale.

Aceste contribuțiuni, însă, nu se pot fixa decât în forma unui anumit procent din salariul membrilor.

Art.—18. Din cotizațiile membrilor, 60% revine asociației județene, 25% asociației regionale și 15% asociației generale.

Art.—19. Incasarea cotizațiilor și a contribuțiilor speciale se face de către casierul asociației direct, sau prin casierii cercurilor învățătorești.

Pentru operațiunile de administrare a fondurilor, se vor ține registre, în conformitate cu prevederile legii contabilității publice.

Art.—20. Venitul anual, net, al asociației, se va repartiza astfel :

- a) 40% pentru Casa învățătorilor ;
- b) 20% fondul de ajutoare ;
- c) 15% fondul cultural ;
- d) 15% fondul de excursiuni și
- e) 10% fondul de rezervă.

Art.—21. Casa învățătorilor este proprietate inalienabilă a asociației învățătorilor din jud. Bihor.

Organizarea, administrarea și conducerea acestei case, se vor stabili printr'un regulament aparte.

Art.—22. Din fondul dela litera b, art. precedent, se vor împărți: ajutoare membrilor lipsiți, burse și ajutoare pentru studii.

Cererile pentru ajutoare se vor înainta comitetului de conducere, care va hotărî asupra lor și va împărți ajutoare solicitanților, ținând seama de greutatea fiecăruia.

Art.—23. Fondul cultural se va întrebuința pentru subvenționarea unei reviste a asociației, pentru înființarea și susținerea unei biblioteci a asociației și pentru susținerea cursurilor de vară.

Art.—24. Fondul de excursiuni se va acorda de către comitetul de conducere, — în urma unei cereri, — numai dacă această cerere este făcută de un grup de minimum 30 membrii cari vroiesc să facă excursiuni în interiorul țării.

Art. - 25. Fondul de rezervă se va păstra în casa asociației, sub forma de efecte de stat, sau efecte publice. Acest fond este neatacabil până la dizolvare.

Adunarea generală chemată să hotărască dizolvarea asociației, va hotărî și asupra destinației fondului de rezervă.

Art.—26. Asociația învățătorilor din jud. Bihor își administrează autonom averea mobilă și imobilă, conform statutelor și hotărârilor adunărilor generale.

Asociația regională a Univ. din Ardeal, Crișana și Maramureș are drept de control gestionar asupra asociației învățătorilor din Bihor.

Art.—27. Donațiuni, fundațiuni sau legafe, cu destinații speciale, se vor administra în conformitate cu dispozițiunile fondatorului, donatorului sau legatarului.

CAP. IV.

Organizarea asociației.

Art.—28. Asociația se subîmparte în cercuri învățătoresți. Învățătorii de pe teritoriul unei plăși formează un cerc.

Art.—29. Cercurile învățătoresți pot avea acțiune culturală și profesională, proprie, în limitele statutelor și sub controlul asociației județene.

Art.—30. În fiecare an, cu cel puțin 20 zile înainte de adunarea generală ordinară a asociației, cercurile țin și ele adunări generale ordinare, a căror ordine de zi e a adunării generale a asociației.

Convocările pentru adunările generale ale centrelor, se fac cu 15 zile înainte de data ținerii, de către președinți, sau de către comitetul de conducere al asociației,

cu respectarea celorlalte dispozițiuni prevăzute la convocarea adunării generale a asociației.

Art.—31. Adunările generale ale centrelor aleg, pentru un period de 2 ani, câte un comitet de conducere, format din : președinte, cassier, secretar și 4 membrii.

Normele pentru alegerea comitetelor centrelor, sunt aceleaș, ca la alegerea comitetului asociației, cu singura deosebire, că listele de candidați, pot fi depuse de către 5 membrii.

Art.—32. Alegerea este valabilă numai după aprobarea comitetului județean, care va primi și judecă contestațiile ce eventual s'ar face de către membrii ce compun cercul.

Contestațiile se fac în scris și se prezintă în ședință, președintelui care prezidează alegerea. Acesta este dator să consemneze în proces verbal contestațiile făcute și apoi să le înainteze comitetului de conducere al asociației.

Art.—33. Comitetele de conducere ale centrelor aduc la îndeplinire hotărârile și execută însărcinările ce li se dau de către comitetul asociației.

Art.—34. Președinții centrelor sunt de drept membrii în comitetul de conducere al asociației.

Art.—35. În cazul că un centru învățătoresc nu ține cel puțin o adunare generală ordinară, 2 ședințe culturale cu caracter profesional și o serbare, în decurs de un an, comitetul de conducere al asociației va hotărî dizolvarea comitetului respectiv, convocând tot odată și o adunare generală extraordinară a centrului, pentru alegerea unui nou comitet.

CAP. V.

Organele de conducere ale asociației.

Art.—36. Organele de conducere ale asociației sunt :

- a) Adunarea generală,
- b) comitetul de conducere,
- c) delegația permanentă,
- d) comisia cenzorilor.

A) Adunarea generală.

Art.—37. Asociația învățătorilor din Bihor ține o adunare generală ordinară, odată pe an, cel mai târziu în vacanța Paștelor.

Adunarea generală se constituie din membrii asociației la curent cu plata cotizațiilor.

Art.—38. Convocările, însoțite de ordinea de zi precisă, se fac cu 30 zile înainte de data tinerii adunării generale.

Anunțarea se face prin presa română, locală și direct către membrii cari constituie adunarea generală.

Convocările se fac de președinte, pe baza hotărârii comitetului de conducere sau de cenzori, sau de 10 membri ai adunării generale.

Art.—39. Adunările generale extraordinare se pot convoca de aceleași organe, ori de câte ori este nevoie, cu respectarea dispozițiilor prevăzute la art. precedent.

Art.—40. Adunările generale ordinare și extraordinare vor fi prezidate de președintele asociației, când el a făcut convocarea, sau de un președinte ales de adunare, când convocarea a fost făcută de cenzori sau de 10 membri.

Președintele a fi asistat de doi secretari și doi scrutători.

Art.—41. Adunarea generală are următoarele îndatoriri :

a) să asculte și să decidă asupra dării de seamă a comitetului, despre mersul asociației, în anul expirat;

b) să aprobe bilanțul și să dea descărcare de gestiune comitetului, după ascultarea raportului cenzorilor și să decidă în caz de neaprobare;

c) să hotărască asupra: mersului casei învățătorilor, cumpărărilor, înstrăinărilor și schimbărilor de destinația a imobilelor asociației;

d) să aprobe bugetul pe anul viitor;

e) să aleagă comitetul asociației;

f) să ia măsuri pentru bunul mers al asociației.

Art.—42. Adunările generale se țin cu orice număr de membri, iar hotărârile se iau cu majoritatea absolută a membrilor prezenți.

Art.—43. Demiterea comitetului de conducere — în tot sau în parte — se face în adunare generală extraordinară, convocată anume de cenzori, sau de 10 membri ai adunării generale, cu 60 zile înainte, prin trimi-

terea convocării, cu ordine de zi precisă și cu dovezi de primirea convocării de către cel puțin $\frac{3}{4}$ din numărul membrilor cari constituie adunarea generală.

Cei vizați prin convocare vor fi înștiințați prin scrisoare recomandată, care va cuprinde ordinea de zi.

Hotărârile, în cazul demiterii comitetului asociației, sunt valabile numai dacă se iau cu $\frac{2}{3}$ din numărul membrilor în drept de a forma adunarea generală.

Dacă la prima convocare nu se întrunește numărul de membrii prevăzut mai sus, se va convoca o nouă adunare generală extraordinară, peste 15 zile, cu aceeași ordine de zi, când se vor lua hotărâri cu majoritatea absolută a membrilor prezenți.

Completarea comitetului demis se va face prin alegere, de către adunarea generală care a demis vechiul comitet.

Art.— 44. Nu sunt valabile hotărârile adunării generale cari au fost luate în prezența persoanelor fără drept de a participa.

Contestațiile se pot face de orice număr de membrii prezenți la acea adunare și se judecă de comitetul asociației.

Art.— 45. Votarea, în adunare generală, se face prin ridicare de mâini, sau prin vot secret, când acest lucru este cerut de majoritate celor prezenți.

Pentru alegerea comitetului de conducere al asociației, se propun liste complete de 9 persoane; iar pentru alegerea cenzorilor, și a supleanților, liste complete de câte 6 persoane.

Propunerea se face de către 30 membrii, la deschiderea ședinței adunării generale.

Dacă s'a depus numai o singură listă de candidați pentru comitetul de conducere sau pentru comisia cenzorilor, acea listă se declară de drept aleasă.

Dacă sunt mai multe liste, din fiecare se va lua un număr de membrii direct proporțional cu numărul de voturi obținut de fiecare listă.

Votarea pentru alegerea comitetului, se face numai prin vot secret.

Art.— 46. Votarea va fi prezidată de un președinte adhoc, asistat de 2 secretari și 2 scrutători aleși de adunarea generală.

B) Comitetul de conducere.

Art. 47. Comitetul de conducere al asociației se compune din: membrii de drept și membrii aleși.

Membrii de drept sunt președinții centrelor învățătorești.

Ceilalți membrii, în număr de 9, sunt aleși de adunarea generală, pe un period de 4 ani.

Membrii, ale căror mandate expiră, pot fi realeși.

Art.—48. După alegerea comitetului, în prima ședință a lui, se constituie, alegându-și, din sânul său: un președinte, un vicepreședinte, doi secretari și un cassier.

Tot atunci, desemnează, din sânul său, delegați în consiliul asociației regionale și al asociației generale a învățătorilor români.

Art.—49. Comitetul se întrunește de câte ori este convocat de președinte, de cenzori sau de 3 membrii din sânul său; iar obligatoriu, de 4 ori pe an.

Art. -50. Ședințele comitetului se țin cu majoritatea membrilor ce-l compun. Hotărârile se iau cu majoritatea celor prezenți.

În caz de paritate, votul președintelui decide.

Art.- 51. Atribuțiunile comitetului de conducere sunt:

a) conduce asociația, conform statulelor și hotărârilor adunării g-rale;

b) îngrijește de întrebuințarea fondurilor;

c) ratifică lucrările delegației permanente;

d) primește cererile de ajutor ale membrilor, hotărând asupra lor;

e) primește și judecă contestațiile, în cazurile prevăzute la art. 32 și 44 din aceste statute;

f) primește înscrieri de noui membri;

g) organizează adunările generale, hotărând data ținerii lor și stabilește ordinea de zi, care va cuprinde și chestiunile ce urmează a fi discutate la prima adunare generală regională și a asociației g-rale;

h) numește comisii de studii pentru diferite chestiuni ce interesează bunul mers al asociației. Aceste comisii vor face rapoarte adunării generale, despre chestiunile studiate, propunând soluții;

i) numește un comitet de apărare, care va primi plân-

gerile membrilor nedreptățiți și va interveni pentru îndreptățirea lor;

j) alcătuiește bugetul pe anul viitor și-l supune aprobării adunării generale;

l) prezintă adunării generale bilanțul asociației;

m) îngrijește ca cercurile învățătoresci să desfășoare o continuă activitate, aplicând disp. art. 35 din statute, în cazul lipsei de activitate a cercurilor.

n) propune adunării generale alegerea membrilor de onoare;

o) pronunță, — sub rezerva ratificării ad. grale — excluderea din asociație, a membrilor cari lucrează contra intereselor asociației și a solidarității de corp.

Art. 52. Ședințele comitetului sunt prezidate de președinte, iar în lipsa acestuia, de vicepreședinte.

Art. 53. Când un membru al comitetului de conducere este pus în personalul de control sau administrativ, se consideră demisionat din comitet. Înlocuirea se face de către comisia cenzorilor, cu un membru de pe lista din care a făcut parte cel plecat din comitet.

Art.—54. Președintele are următoarele atribuțiuni:

a) convoacă și prezidează adunările generale ordinare și extraordinare, precum și ședințele comitetului;

b) semnează corespondența asociației;

c) ordonancează cheltuielile.

În absența președintelui, acesta va fi înlocuit de vicepreședinte.

Art.—55. Casierul manipulează fondurile asociației, conform statutelor și hotărârilor ad. grale și ale comitetului.

Intocmește, în fiecare an, bilanțul și-l prezintă comitetului.

Bilanțul trebuie publicat în revista asociației cu cel puțin 30 zile înaintea adunării generale ordinare și trimis, în copie, membrilor cari constituiesc ad. grală.

Anul social se încheie la 3 Decembrie. Până la votarea noului buget, se aplică cel de pe anul expirat.

Art.— 56. Secretarul încheie procesele verbale ale ședințelor comitetului și ad. grale. Compune și cetește, în ad. g-rală ordinară, darea de seamă despre mersul asociației.

Art.—57. Membrii comitetului de conducere, în sarcina cărora s'au dovedit incorectitudini ce ar dăună bunul mers al asociației sau ar atinge prestigiul corpului didactic, vor fi demiși, după normele prevăzute la art. 43. din aceste statute.

C) Delegația permanentă

Art. -58. Delegația permanentă este alcătuită din președintele comitetului și doi membri aleși de comitet, din sânul său.

Ea aduce la îndeplinire hotărârile comitetului, lucrând în numele acestuia și sub rezerva ratificării lui. Ține ședințe odată pe lună.

D) Comisia cenzorilor.

Art.—59. Comisia cenzorilor este compusă din 3 cenzori activi și 3 supleanți, aleși în fiecare an, de adunarea generală ordinară.

Alegerea cenzorilor se face pe scrutin de listă, ca și a comitetului de conducere.

Art.—60. Cenzorii controlează și verifică operațiunile de casă, ori de câte ori se simte nevoia, însă cel puțin de 2 ori pe an.

Verifică gestiunea comitetului la finele anului și face o dare de seamă adunării generale ordinare.

Numește noi membri în comitetul descompletat, prin trecerea membrilor în personalul de control sau administrativ școlar.

Convoacă, la nevoie, adunări generale extraordinare.

Art.—61. Lucrările cenzorilor sunt valabile numai când sunt semnate de majoritatea lor.

Când încetează de a mai fi cenzori, sunt înlocuiți de supleanți.

CAP. VI.

Congrese.

Art.—62 Asociația ține congres ori de câte ori se simte nevoie și totdeauna, cu 20 zile înainte de ținerea congreselor regionale și ale asoc. g-rale.

Art.—63. Ordinea de zi a congreselor se va publica în revista asociației, cu cel puțin 30 zile înainte de ținerea congresului județean și va cuprinde chestiunile

din ordinea de zi a congreselor regionale sau ale asoc. g-rale.

Prin hotărârea majorității congresiștilor, se pot discuta și chestiuni ce nu sunt trecute în ordinea de zi.

Art.—64. In congrese, nu se pot discuta decât chestiuni în legătură cu scopul asociației.

Art.—65. In congrese, se vor lua procese verbale, ale căror copii se vor înainta asociației generale, înainte de data ținerii congreselor regionale, sau generale.

Art.—66. Congresele vor delega membrii, din sânul lor, spre a participa la congresele regionale sau g-rale.

CAP. VII.

Dispozițiuni finale și tranzitorii.

Art.—67. Asociația are un sigiliu rotund, cu inscripția: „Asociația învățătorilor din jnd. Bihor”.

Art.—68. Asociația nu se poate desființa, dacă sunt cel puțin 25 membrii cari voese s'o continue. Ceilalți se pot reface, fără niciun drept asupra fondurilor asociației.

Art.—69. In caz de dizolvare, averea și arhiva asociației trec în păstrarea asociației regionale a învățătorilor din Ardeal, Crișana și Maramureș.

La reconstituire, asociația reintră în posesiunea averii și arhivei aflate în păstrare.

Art.—70. Modificarea statutelor se poate face numai de către adunarea grală ordinară sau extraordinară, cu $\frac{2}{3}$ din numărul membrilor prezenți, cari trebuie să reprezinte $\frac{2}{3}$ din numărul membrilor în drept să constituie adunarea generală.

Adunarea generală care va avea să modifice statutele, va fi convocată cu cel puțin 60 zile înainte.

Art.—71. Pentru realizarea scopurilor comune, asociația poate conlucra cu alte organizații didactice sau de salariați publici, cu respectarea principiilor fundamentale din acest statut.

Comisia pentru elaborarea statutelor:

IOAN BĂRBULESCU,	CONSTANTIN BUNEA,
AMBROZIE CATONA,	RIZA ALEXANDRU,
	ANGHEL NICU,
	CONSTANTIN ATANASIU,
	D. MARINESCU,

No. 4594—1928.

Vă facem cunoscut, că a apărut în editura „Cartea Românească” din București manualele de aritmetică pentru cursul primar ale D-nei Maria Beiu Palade în limba română și maghiară pentru uzul școalelor cu limba de predare maghiară. Recomandăm acestor școli introducerea acestor manuale.

Oradea, la 14 Octombrie 1928.

No. 5734 -1928.

În baza ordinului No. 122099—1928 al On. Minister din nou se pune în vedere d-ilor învățători că nu pot să părăsească posturile fără o aprobare prealabilă din partea autorităților ierarhice.

Orice abatere se va semnala autorităților în drept și se vor aplica sancțiunile cele mai severe.

Oradea, la 15 Octombrie 1928.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

No. 6166—1928.

În baza adresei No. 42389—1928 a Administrației financiare a județului Bihor, se pune în vedere D-ilor învățători, că s'au luat dispoziții de a nu se achita nici o chitanță de salar D-ilor învățători de cât numai la Percepția fiscală de care aparține comuna unde funcționează.

În cazuri excepționale pentru a se aviza plata la altă percepție urmează să aibă certificarea percepției circumscripției, unde funcționează, prin care se atestă, că impozitele sunt achitate și pe ultimul trimestru.

Fără aceasta certificare a percepției circ. respective nu se va da viză sub nici un motiv pentru plata salariului la altă percepție.

Oradea, la 13 Octombrie 1928.

- „Ideia“, Str. Take Ionescu 10., București.
„Buletinul Educației Fizice“, Str. Maior Ene, București.
„Datina“, T. Severin.
„Suflet Românesc“, Str. Regina Elisabeta 28, Craiova.
„Educația“, Str. Termopile 6., București.
„Gazeta școlii“, Str. Barbu Catargiu 20., Craiova.
„Amicul școlii“, Aind.
„Tribuna“, Loco.
„Revista generală a învățământului“, București.
„Răzeșul“, Bărlad.
„Vlăstarul“ șc. N. I. Buzău.
„Revista școlii“, S. Marchian, Botoșani.
„Flamura“, Bulev. Carol 69., Craiova.
„Voința școlii“, Piața Unirii 3., Cernăuți
„Viața școlară“, Revizoratul școlar, Satu-Mare
„Vestitorul“, Parcul Ștefan cel Mare, Library Cluj
„Ideia“, Str. Grigore Alexandrescu 99., București.
„Lamura“, Str. Lăfină 10., București.
„Scântea“, Liceul Petru Maior, Orbeia.
„Dumineca Poporului“, Librăria Socec, Calea Victoriei 21.,
București.
„Școala noastră“, „Revizoratul școlar“, Zălau.
„Școala Someșană“, „Revizoratul școlar“, Dej.
„Învățătorul“, Cluj, casa învățătorilor.

Cercul de lectură al inv. din Oradea, invită pe colegii cari sunt în trecere prin oraș să viziteze acest cerc — cu sediul în localul dintră prefectură și tribunal — unde pot găsi între orele 4-7 p. m. cărți, reviste, ziare, domino, table, șah și o primire colegială.